

Cowmunity, 1000 is geen 10 x 100

In 2003 begon het allemaal als een papieren verhaal. 'Het was toen nog iets zweverigs', vertelt Willem Rienks, onderzoeker Landbouw en Ruimte bij Alterra. Hij maakte een voorstudie voor de melkveehouderij op grote schaal. 'Er kwamen toch signalen dat er grenzen zijn aan de gestage groei van de melkveehouderij', vertelt Rienks de aanleiding. Is het sociaal? -kan een gezin zo'n bedrijf nog wel runnen-, is het financieel haalbaar? -is het bedrijf nog wel over te nemen- en hoe zit het met het welzijn van de koeien als ze altijd binnen staan? 'Als we zo doorgaan dreigt het fout te lopen, denk eens 10 jaar verder. Het concept deed toen veel stof opwaaien', weet Rienks nog. 'We kregen enorm veel persaadacht.'

Drie geïnteresseerde ondernemers

Inmiddels is het papier ingeruild voor een meer concrete benadering, inclusief ondernemers die geïnteresseerd zijn. 'En dan ook echt geïnteresseerd', geeft Rienks aan. 'Ze hebben de intentie te investeren, en samen wat te gaan ondernemen. Binnen Courage zijn deze drie ondernemers concreet met het plan aan het werk gegaan.'

Willem Rienks: 'We gaan de maatschappelijke discussie open voeren. Als de maatschappij zegt "dit moet anders" dan moet het anders.'

De kansen voor een melkveehouderij die ook op termijn de internationale concurrentie aan kan, lijken goed in Nederland. Een haalbaarheidsstudie haalde een kostprijs van 22 cent per kilo melk boven tafel, en het afbouwen van de quotering speelt efficiënte grootschalige melkveehouderij ook in de kaart. De maatschappij heeft wel het laatste woord.

Frans Keurentjes, Ad en Anette van Velde en Niels Spaans hebben ook de intentie gezamenlijk te investeren in zo'n onderneming. 'Ze hebben hun bedrijf op orde, en zijn op zoek naar een nieuwe stap in hun ondernemen', verklaart de onderzoeker de animo. Emigreren of semigreren, om in het buitenland een groot bedrijf op te zetten, heeft niet hun voorkeur vanwege de sociale beperkingen. 'Dus zoeken ze naar nieuwe mogelijkheden in Nederland, naast het eigen bedrijf', geeft Rienks aan. Maar er zijn in Nederland toch al wel enkele bedrijven van vergelijkbare omvang? 'Ja, maar die zijn veelal gefinancierd uit andere inkomsten zoals makelaardij, aannemerij en

Alice Booijs

ander geld van buiten de sector. We willen binnen Cowmunity een bedrijf ontwikkelen vanuit de melkveesector zelf, waar dus geld ingestopt wordt dat uit de landbouw komt.' De drie ondernemers hebben een heel verschillende uitgangspunt. Zo werkt de familie Van Velde op een hightech bedrijf waarbij robot en automatisch voeren zorgen voor een hoge arbeidsproductiviteit. Spaans is 100 procent biologisch en sterk maatschappelijk betrokken. Dit bedrijf zoekt de interactie met zijn omgeving in de vorm van excursies en bezoekers. Keurentjes is bestuurlijk zeer actief en heeft veel ervaring met vreemd personeel. Zijn insteek is vooral een lage kostenstrategie. 'Ik heb een passie voor vee, en ook de ambitie om succesvol te zijn', motiveert Keurentjes zijn interesse. Voor hem is het geen vraag meer of zo'n grootschalig melkveebedrijf er komt. 'De vraag is niet of, maar wanneer en door wie. Ik wil onderdeel uitmaken van deze ontwikkeling.'

Kostprijs van 22 cent

Rondom deze ondernemers is een netwerk gevormd van agribusines, onderzoek, financiering en maatschappelijke organisaties. De informatie uitwisseling heeft een dik rapport van 150 pagina's opgeleverd. Deze ontwerpstudie zal eind juni gepresenteerd worden. Een tipje van de sluier wil Rienks al wel oplichten. Zo blijkt de kostprijs meer op te leveren dan gedacht. '1000 koeien houden is duidelijk meer dan de som der delen. 1000 is geen 10 x 100', aldus Rienks. Het onderzoek kwam uit op een zeer scherpe kostprijs van 22 cent per kilo melk. Aan de basis hiervan stond een uitgebreid rekenmodel en economische cijfers van bedrijven in de Verenigde Staten. 'Die 22 cent is zeer realistisch. Ook Keurentjes keek op van de zeer aantrekkelijke saldo's. 'Substantiële schaalvergroting kan wel tot 30% kostprijzdaling leiden. Dat

Frans Keurentjes: 'Het is een hele uitdaging om uit te leggen hoe wij 1000 koeien houden.'

is al een aansporing op zich.' Maar het ging natuurlijk niet alleen om de kostprijs. Ook fiscaal en organisatorisch is het bedrijf bekeken. 'zo'n groot bedrijf blijkt nog leuk ook', concludeert Keurentjes. Uiteindelijk zijn er vier denkrichtingen overgebleven waar Rienks tot aan het debat niet te veel over wil zeggen. 'De keuze die je maakt zijn technologie of arbeid, de koeien binnen of buiten. De melkveehouders hebben een duidelijke voorkeur.'

Maatschappelijk draagvlak

In de tweede fase zal de aandacht vooral gericht zijn op het maatschappelijke draagvlak. Een belangrijk issue, vindt Keurentjes. 'Kijk maar naar de publieke reacties op een dode mus in Leeuwarden of een verdwaalde walvis in de Thames. Het is een hele uitdaging om uit te leggen hoe wij 1000 koeien houden.' Wat de maatschappelijke waardering betreft schat Rienks de kans van slagen toch wel hoog in. 'Het grote publiek heeft er geen problemen mee. Ik persoonlijk ook niet, mits de veehouder hart voor de koeien houdt.' De discussie over weidegang ziet hij ook genuanceerd. 'In Oost Duitsland en de Verenigde Staten komt op grote bedrijven geen koe meer buiten. Maar wij gaan bij twee van de vier gemaakte ontwerpen wel uit van weidegang. En bovendien hebben we in onze stalontwerpen het verschil tussen binnen en buiten sterk verkleind. Je moet het bedrijf open en transparant laten zien, niet wegmoffelen.' Hetzelfde geldt voor de maatschappelijke discussie. 'Die gaan we open voeren. Als de maatschappij zegt "dit moet anders" dan moet het anders.'

We moeten zoeken naar een Nederlandse variant van schaalvergroting. Het simpelweg kopiëren van de Oost-Duitse en Texaanse voorbeelden is een grote valkuil. En de animo binnen de melkveehouderij? Rienks geeft aan dat de liberalisering van de landbouw deze ontwikkelingen gewoon in de hand werkt. 'Je moet wel aan de concurrentiepositie denken.' Komende zomer en winter start de tweede fase; de feitelijke haalbaarheidsstudie, waarna een businessplan opgesteld kan worden. In die laatste fase komen concrete zaken als locatie en vergunningen aan bod. Rienks verwacht dat het bedrijf in de loop van 2008 daadwerkelijk gebouwd gaat worden. 'We hebben nog een jaar nodig voor het

uitwerken van de studie, en dan kunnen we concreet aan de slag met een locatie. Het regelen van de vergunningen zal zeker tot 2008 lopen.' De afbraak van de quotering speelt in dit hele proces een lastige rol. Volgens Keurentjes zit de melkveehouderij net tussen twee fasen. 'Als de quotering blijft, kun je daar rekening mee houden en als de quotering er helemaal af is, moet je zo snel mogelijk bouwen. Maar we zitten er nu net tussenin.' Over de afzet van de melk wordt overigens ook in de tweede fase verder nagedacht. De ondernemers willen melk produceren met meerwaarde. 'Zo'n

nieuw en groot bedrijf leent zich daar bij uitstek voor', geeft Keurentjes aan, zonder het achterste van zijn tong te laten zien.

Debat is cruciaal

Maar eerst zal het debat gevoerd worden om vooral de maatschappelijke haalbaarheid te toetsen. Courageprojectleider Carel de Vries hecht veel waarde aan dit debat. 'Het is belangrijk te benadrukken dat wij het Cowmunity-spoor slechts als één van de ontwikkelingsrichtingen zien. Er blijft in Nederland zeker plaats voor kleinschaliger melkveehouderij die inkomsten genereert door maatschappelijke diensten, zoals natuur, zorg en recreatie, of door het maken van onderscheidende kwaliteitszuivel en dergelijke.' Cowmunity staat voor dat deel van de melkveehouderij dat internationaal concurrerend en toonaangevend wil zijn. 'Als Cowmunity op de één of andere manier niet mag, wil of kan, dan neem je impliciet op termijn afscheid van die internationaal competitieve melkveesector in ons land.' Het is derhalve een cruciaal project, vervolgt De Vries. 'Het debat is een goede testcase hoe de perspectieven liggen voor de Nederlandse melkveehouderij.' De communicatie moet daarom goed geregisseerd worden en daar doet De Vries zijn best voor. 'Je zag hoe dat bij het Agropark fout ging. Toen er eenmaal over varkensflats werd gesproken was een nuchtere constructieve discussie over het concept niet meer mogelijk. Zo kan een kansrijke ontwikkeling jaren stagneren.' Cowmunity ondervond dit aan den lijve bij de toekenning van subsidie door de provincie Groningen. Dit werd in de krant vermeld. 'De plaatselijke Dierenbescherming was er meteen bij. Gelukkig hadden wij al contact met de landelijke Dierenbescherming en die heeft voorkomen dat het debat direct al ontspoorde. Maar het geeft wel aan hoe gevoelig het ligt.'